

Alusta alkaen 43

22.1.2009 Savonlinnan Tuomiokirkko

1 Moos 28:1-22

Jaakob lähtee vaimonhakumatkalle

Niin Iisak kutsui luokseen Jaakobin, siunasi häntä ja sanoi: ”Älä sinä ota vaimoksesi kanaanilaista naista. Lähde Mesopotamiaan äitisi isän Betuelin kotiin ja ota sieltä itsellesi vaimo enosi Labanin tyttäristä. (1 Moos 28:1-2)

Edellä olemme kuulleet, kuinka Jaakobin äiti Rebekka sai kuulla, että Jaakobin veli Esau suunnitteli murhaavansa Jaakobin. Rebekka huolestui ja päätti lähettää poikansa Jaakobin karkumatkalle, jotta tämä saisi pitää henkensä. Asia piti markkinoida vanhalle Iisak –isälle niin, ettei tämä vanhoilla päivillään ylenmäärin murehtuisi poikiensa huonoista väleistä. Siksi Rebekka ei suoraan ilmaissut Esaun murhasuunnitelmaa Iisakille, vaan sanoi ainoastaan: ”Minä olen kuollakseni kyllästynyt noihin heettäläisnaisiin! Kunhan vain Jaakobkin ei ottaisi vaimoa paikallisista.”

Rebekka tiesi, mistä narusta vetää. Iisak toimi juuri niin kuin hän toivoi tämän toimivan: hän lähetti Jaakob Mesopotamiaan hakemaan vaimoa itselleen.

Avioliitosta

Mutta miksi pitäisi ylipäättänsäkään hankkia vaimo tai mies? Miksi pitäisi mennä naimisiin?

Kysymys saattaa kuulostaa tyhmältä, mutta ei se sitä ole. Ihmiselle ei näköjään ole lainkaan selvää, että avioliitto on tärkeä asia. Juuri äskettäin lehdissä oli uutinen, jonka mukaan Suomi oli 40 maan vertailussa johdossa siinä, miten paljon irrallisia sukupuolisuhteita ihmisillä on.

Avioliitto on kuitenkin hyvin tärkeä asia. Luther sanoo mielestäni aivan oikein, että avioliitto on Jumalan sanan mukaan toiseksi tärkein asia evankeliumiin uskomisen jälkeen. Näin on siksi, että ihmiselämä perustuu avioliittoon. Me synnymme vanhemmistamme, isästä ja äidistä. Meidän varhaisimmalle kehityksellemme on aivan olennaisen tärkeää, että meillä on rakastava ja turvallinen äiti sekä isä, joka rakastaa äitiä ja jota äiti rakastaa. Tässä vanhempien välisessä rakkaudessa me kasvamme parhaiten tasapainoisiksi ja rakastamaan kykeneviksi ihmisiksi. Siksi avioliitto on hyvin tärkeä instituutio. Siksi miehen ja naisen on liityttävä yhteen, perustettava perhe ja jaettava elämänsä toistensa kanssa.

Jeesuksen mukaan tämä ei tosin koske aivan kaikkia. On olemassa ihmisiä, joille avioliitto ei sovi. Yleensä on kuitenkin niin, että ”ei ole ihmisen hyvä olla yksinänsä” ja ”mies liityköön vaimoonsa”. Jaakob lähetettiin etsimään mahdollisuutta toteuttaa tämä miehen tavanomainen kutsumus.

Siunaus

Iisak siunasi poikansa näin:

Jumala, Kaikkivaltias, siunatkoon sinua ja tehköön sinut hedelmälliseksi ja jälkeläisesi monilukuisiksi, niin että sinusta saa alkunsa suuri kansa. Hän antakoon sinulle samanlaisen siunauksen kuin Abrahamille, sekä sinulle että jälkeläisillesi, niin että

saat omaksesi tämän maan, jonka Jumala lupasi Abrahamille ja jossa nyt asut muukalaisena. Sitten Iisak lähetti Jaakobin matkaan, ja Jaakob lähti Mesopotamiaan aramealaisen Labanin luo, joka oli Betuelin poika ja Jaakobin ja Esaun eno. (1 Moos 28:3-5)

Iisak siunaa Jaakobin Jumalan, Kaikkivaltiaan nimeen. Jumala Kaikkivaltias on hepreaksi El Shaddai. Nimi Shaddai viittaa paitsi kaikkivaltiuteen, myös rintoihin. On ajateltu, että taustalla on ajatus siitä, että Jumala on myös kaiken hedelmällisyyden lähde ja elämän ylläpitäjä. Jumala on Isä, mutta hänessä on myös kaikki se hyvä, joka äidille kuuluu. Hän ruokkii ja pitää yllä elämän, niin kuin äidin rinta.

Edellä siteerattu v. 1992 käännös on mielestäni tässä kohtaa heikko, kun se sanoo ”antakoon sinulle samanlaisen siunauksen kuin Abrahamille”. Alkuteksti ja v. 1938 käännös taas sanovat näin: ”hän suokoon sinulle Abrahamin siunauksen”. Jaakobin saamassa siunauksessa onkin kyse samasta, eikä vain samanlaisesta siunauksesta kui jonka Abraham sai. Abrahamin saama siunaus siirtyi hänen jälkeläisilleen, ensin Iisakille, sitten Jaakobille, sitten tämän 12 pojalle ja heistä Israelin kansalle ja Davidin suvulle. Siunauksen tarkoitus oli toteutua lopulta Abrahamin jälkeläisessä, Messiaassa eli Kristuksessa. Hän on Nasaretin Jeesus.

Mutta tässä vaiheessa hän oli vielä kaukana tulevaisuudessa. Nyt Abrahamin siunaus oli siirtymässä vasta kolmanteen sukupolveen.

Siunauksen perilliselle, Jaakobille, sen toteutuminen merkitsi kovaa elämän koulua. Jaakob ei nimittäin vielä ollut lainkaan kelvollinen kantamaan Abrahamin siunausta. Hänen piti lähteä todellisille oppivuosille, joissa nurja petturin luonto riisuttaisiin hänestä ja hän joutuisi nöyrytymään sekä Jumalan että pettämänsä isoveljen Esaun edessä. Hän joutui lähtemään kohti Mesopotamiaa.

Esau ottaa yhden vaimon lisää

Esau sai tietää, että Iisak oli siunannut Jaakobin ja lähettänyt hänet Mesopotamiaan ottamaan sieltä itselleen vaimon ja että Iisak oli Jaakobia siunatessaan kieltänyt häntä ottamasta vaimokseen kanaanilaista naista. Jaakob totteli isäänsä ja äitiään ja lähti Mesopotamiaan. Nyt Esau ymmärsi, ettei hänen isänsä sietänyt kanaanilaisia, ja hän meni Abrahamin pojan Ismaelin luo ja otti vaimokseen entisten lisäksi Ismaelin tyttären Mahalatin, joka oli Nebajotin sisar. (1 Moos 28:6-9)

Minusta näyttää siltä, että Esau yrittää hieman epätoivoisesti miellyttää isäänsä. Kaikesta päätellen Iisakin suurperheen elämä ei ollut oikein onnellista. Eräänä syynä olivat Esaun kahden heettiläisen vaimon luonteesta ja kulttuurista ja uskonnosta nousevat kiistat apen ja anopin kanssa. En usko, että yhden lisävaimon hankkiminen paransi tilannetta. Esau ei pystynyt tällä teollaan hankkimaan itselleen isänsä siunausta, joka oli jo Jaakobin mukana menossa kohti ankaraa tulevaisuutta vieraalla maalla.

Jakobin uni

Jakob lähti Beersebastasta ja kulki kohti Harrania. Matkallaan hän jäi auringon laskiessa yöksi erääseen paikkaan, otti sieltä paikalta päänalusekseen kiven ja kävi makuulle. (1 Moos 28:10)

On helppo kuvitella, että Jaakob oli hämmentynyt ja peloissaan. Hän oli lähtenyt pakoon, jotta veli ei olisi murhannut häntä. Hän ei tiennyt tarkalleen minne oli menossa. Ehkä mielessä olivat myös ne petokset, joilla hän oli hankkinut päälleen veljensä vihan. Tämän kaiken seurauksena Jaakob ei huomaa ajan kulumista. Yö yllättää hänet ja hän joutuu yöpymään taivasalle ”erääseen paikkaan”.

Se paikka oli myöhemmältä nimeltään Betel. Siitä tuli eräs israelilaisten pyhimmistä kulttipaikoista. Tämä kertomus on muodoltaan ”aitiologia” eli kertomus, jonka tarkoituksena on selittää, miten jokin asia on saanut alkunsa.

Aluksi Betel näytti aivan tavalliselta paikalta. Se oli autio paikka, sillä ei ollut silloin edes nimeä. Väsynyt matkalainen otti yhden tavallisen kiven siltä tavalliselta paikalta ja käytti sitä tyynynään ja kävi nukkumaan.

Uni kuitenkin paljasti, että Jaakobin ankea nukkumapaikka ei ollut mikä tahansa paikka.

Yöllä Jaakob näki unessa portaat, jotka ulottuivat maasta taivaaseen, ja Jumalan enkelit kulkivat niitä ylös ja alas. Sitten hän näki, että Herra seiso i hänen vieressään ja sanoi: ”Minä olen Herra, isäsi Abrahamin Jumala ja Iisakin Jumala. Tämän maan, jolla sinä makaat, minä annan sinulle ja sinun jälkeläisillesi.” (1 Moos 28:12-13)

Tikapuut taivaaseen

Unessa Betel oli paikka, jossa taivas ja maa yhdistyivät tikapuilla. Siksi sinne myöhemmin rakennettiin pyhäkkö. Se oli sovelias paikka Jumalan kohtaamiseen, koska kantaisä Jaakob oli siellä nähnyt näin ihmeellisen suur’unen.

Tätähän kaikki uskonnot etsivät: tikapuita, joiden avulla Jumalan taivaan ja meidän maailmamme välillä olisi yhteys.

Tässä paikassa sellaiset olivat. Yhteys kulki molempiin suuntiin: Jumalan enkelit kulkivat tikkaita ylös ja alas; välittivät sekä taivaan siunausta alas maan päälle että maan olentojen anomuksia taivaaseen. Mikä voisi olla ihanampaa kuin sellainen paikka tai uskonto, jossa tämä oikeasti toteutuisi? Jos sellaista on jollain autiolla paikalla tärkeä esi-isä nähnyt edes unissaan, on sellainen paikka sopiva pyhäkön rakentamiseen.

”Jumalan enkelit kulkivat niitä ylös ja alas!”

Mutta tämä on liian hyvää ollakseen totta. Tikapuut olivat vain unessa. Ei Betelissä oikeasti ollut taivaan ja maan yhdistymispaikkaa. Ehkä se tosiaan oli joskus ollut Jumalan valitsema erityinen paikka, mutta loppujen lopuksi se oli kuitenkin vain ennakoiva vertauskuva varsinaisesta Jumalan ja ihmisten maailman kohtaamisesta. Vanha testamentti kertoo, että hieman myöhemmin Betelin pyhättö turmeltui väärän palvonnan paikaksi, jota Jumala alkoi inhota.

Ehkä voimme ajatella näin monista muistakin uskonnoista. Ehkä niissä on ihmisen kaunista ja hyvää hapuilua kohti taivaan tikapuita. Ehkä ne ovat jopa Jumalan asettamia erityisiä Pyhän kohtaamisen ja pysähtymisen paikkoja. Silti ne turmeltuvat syntisen ihmisen vaikutuksesta. Niiden tikapuut eivät koskaan yllä taivaaseen asti eivätkä tosi enkelit laskeudu niitä myöten luoksemme.

Kristus on taivaan ja maan todellinen yhdistymispaikka

Jeesus tunsi tämän raamatunpaikan. Hän viittaa siihen Johanneksen evankeliumissa. Kun opetuslapsi Natanael näkee hänet ensi kerran ja puhuttelee häntä Jumalan Pojaksi, Jeesus sanoo:

Uskotko jo sen perusteella, että sanoin nähneeni sinut viikunapuun alla? Paljon suurempiakin saat vielä nähdä.” Ja hän jatkoi: ”Totisesti, totisesti, te saatte nähdä taivaan avoinna, ja te näette Jumalan enkelien kulkevan ylös ja alas siinä, missä Ihmisen Poika on.” (Joh 1:50-51)

Jeesus tarkoitti Ihmisen Pojalla itseään. Hän on oikea pyhätön paikka. Hän on se kohta maailmassa, jossa Jumalan asettamat tikapuut kulkevat taivaasta maahan. Hän on välittäjä taivaan ja maan välillä, niin että hänessä Jumalan enkelit vievät meidän pyyntömme alhaalta ylös ja välittävät Jumalan siunauksen ylhäältä alas. Betelin pyhä paikka oli vain ennakoiva vertauskuva näistä todellisista tikkaista, jotka eivät jää ihmisteoksi eivätkä puolitiehen roikkumaan taivaan ja maan välille.

Apostoli Paavali kuvaa tätä kirjeissään moneen kertaan:

Hän on ilmaissut meille tahtonsa salaisuuden, sen Kristusta koskevan suunnitelman, jonka hän oli nähnyt hyväksi tehdä ja joka oli määräajan tullessa toteutuva: hän oli yhdistävä Kristuksessa yhdeksi kaiken, mitä on taivaassa ja maan päällä. (Ef 1:9-10)

Tämä yhteys taivaan ja maan välillä perustuu Jumalan Pojan inkarnaatioon eli ihmiseksi syntymään. Hän oli tosi ihminen, sillä hän oli syntynyt äidistään neitsyt Mariasta ja omaksunut häneltä täyden ihmisyyden. Samalla hän kuitenkin oli tosi Jumala sillä hän ei ollut saanut alkuaan miehen siemenestä vaan Jumalan Pyhän Hengen erityisestä vaikutuksesta Marian kohdussa. Hän oli Jumalan Poika, samaa jumalallista olemusta kuin Isä. Siksi hän on välittäjä taivaan ja maan välillä. Jumalan enkelit kulkevat ylös ja alas siinä, missä Jeesus on.

Tähän kristinuskon perustuu. Jaakobin uni Betelissä on sen ennakoiva vertauskuva.

Jaakob kohtaa Jumalan

Sitten hän näki, että Herra seisoi hänen vieressään ja sanoi: ”Minä olen Herra, isäsi Abrahamin Jumala ja Iisakin Jumala. Tämän maan, jolla sinä makaat, minä annan sinulle ja sinun jälkeläisillesi.” (1 Moos 28:13)

Tässä pettäjä –Jaakob, luihu ja epärehellinen mies, joutuu itse ensimmäisen kerran tekemisiin Herran kanssa.

Herra esittäytyy Jakobille: ”Minä olen Abrahamin Jumala ja Iisakin Jumala.” Jakob on varmaan jo moneen kertaan kuullut isän juttuja isoisälle ilmestyneestä Jumalasta, Jahvesta, ja hänen lupauksestaan. Jaakob ei luultavasti ole ottanut niitä kovin vakavissaan; hänen tähänastinen elämänsä kertoo siitä.

Mutta Herra ei silti ole hylännyt häntä. Herra on pysynyt uskollisena Abrahamille ja Iisakille antamalleen lupaukselle ja siunaukselle. Nyt hän alkaa toteuttaa tätä lupautaan myös heidän jälkeläisensä Jaakobin elämässä, niin että Herra alkaa tulla omakohtaisesti todeksi myös hänelle.

Näin Jumala toimii nykyisinkin. Useimmat meistä hänen omikseen kastetuista olemme unohtaneet hänet ja hänen meidän kanssamme tekemän armoliiton. Kuitenkin Jumala on uskollinen. Jossain vaiheessa elämäämme hän pysäyttää meidät ja alkaa kutsua meitä.

Joskus se tapahtuu vaikeuksilla ja onnettomuuksilla. Näinhän Jaakobillekin kävi. Entinen elämä isän kodissa ei enää ollut mahdollista, kun veljen murha-aiheet pakottivat pakolaisuuteen. Joskus se tapahtuu omantunnon syytöksillä: Jumalan laki saa ihmisen etsimään armoa.

Jakkobin kohdalla ei näytä olevan näin. Jumala ilmestyy hänelle suunnattoman suuren armon ja suosion ilmoituksessa: Minä annan sinulle ja sinun jälkeläisillesi tämän maan.

Yhä suurempia lupauksia

Jumalan lupaus Jaakobille jatkuu vielä suurellisempänä:

Sinun jälkeläisesi tulevat lukuisiksi kuin maan tomuhiukkaset, ja sinun sukusi levittäytyy länteen ja itään, pohjoiseen ja etelään. Sinun ja sinun jälkeläistesi saama siunaus tulee siunaukseksi kaikille maailman kansoille. (1 Moos 28:14)

Ei Jaakob varmasti ollut osannut kuvitella, että isän horisemissa jumal'tarinoissa olisi kyse jostain oikeasti näin suuresta. Jumalan lupauksen valtavuus oli tyrmäävä. Hän oli vasta pakolaisena harhailemassa etsimään vaimoa epävarmasta tulevaisuudesta, mutta Jumala puhui jo lukemattomista jälkeläisistä.

Minusta tämä on kehoitus niille, jotka ovat kastettuja kristittyjä, mutta vailla uskoa tai epätietoisia siitä, mitä Jumala heille oikein merkitsee. Heidän ei tarvitse odottaa, että Jumala kauhulla tai syyllisyydellä tai elämän vaikeuksilla pelottaa heidät uskoon. Paljon parempi olisi, jos he itse ja vapaaehtoisesti alkaisivat kiinnostua siitä, mihin heidät on kastettu. Siitä, mitä kasteessa on lahjoitettu. Siitä, mitä ”vanha Iisakki Jumalasta horisi”.

Tämän voi tehdä vaikkapa etsimällä esille kastekeava, jota pappi on käyttänyt sinua kastettaessa. Mitä siinä on sanottu? Mitä kastettaessa Jumalalta on pyydetty kastettavalle? Mitä Jumalan sana on luvannut kasteen yhteydessä? – Jos Jumalasta vieraantunut ottaisi näistä selvää, häntä kohtaisi yhtä tyrmistyttävien suuret Jumalan lupaukset kuin mitkä kohtasivat pettäjä –Jaakobia unessa Betelissä.

Entä jos minä lupaan tässä liikoja? Miksi tämä kertomus koskisi jotakuta kastettua nykyihmistä? Sehän kertoo 3 000 vuotta sitten tapahtuneesta unesta?

Vastauksen kertoo Jumalan lupaus: ”Sinun ja sinun jälkeläistesi saama siunaus tulee siunaukseksi kaikille maailman kansoille.” Tämä kaikille kansoille laajeneva Jaakobin siunaus on juutalaisille luvattu Messias. Hänestä Jumala sanoi profeetan kautta:

“Ei riitä, että olet minun palvelijani ja saatat takaisin Israelin eloonjääneet. Minä teen sinusta valon kaikille kansoille, niin että pelastus ulottuu maan ääriin saakka.” (Jes. 49:6.)

Lupaus huolenpidosta pakomatalla

Jaakobin Betelissä saama lupaus ei koskenut vain tulevaisia ja hengellisiä asioita. Se koski sitä pakomatkaa jolla Jaakob oli ja sitä epävarmaa tulevaisuutta, johon hän oli astunut:

Minä olen sinun kanssasi ja varjelen sinua, minne ikinä menetkin, ja tuon sinut takaisin tähän maahan. Minä en hylkää sinua, vaan täytän sen, minkä nyt olen sinulle luvannut. (1 Moos 28:15)

Tätä lupautta Jaakob tuli tarvitsemaan pitkinä vuosina Labanin palveluksessa. Se antoi hänelle voimia jaksaa. Se piti toivon yllä.

Jaakob pelkää kohdattuaan Jumalan

Jaakob heräsi unestaan ja sanoi: ”Herra on totisesti tässä paikassa, enkä minä tiennyt sitä.” Pelko valtasi hänet, ja hän sanoi: ”Kuinka pelottavan pyhä tämä paikka onkaan! Tämä on varmaan Jumalan asuinsija ja itse taivaan portti.” (1 Moos 28:16-17)

Vaikka Jumala oli ollut unessa Jaakobille silkkää armoa ja luvannut hyvää, ja vaikka uni oli käsitellyt taivaan ja maan ihanaa yhteyttä, silti Jaakobin valtasi pelko.

Näin ihmisen käy Jumalan edessä, ellei lainkaan ole tottunut Jumalan hyvyteen. Näin kävi myös Pietarille. Jeesus oli astunut Pietarin veneeseen, saarnannut siitä käsin ja sen jälkeen neuvonut Pietarille niin mahtavan kalapaikan, että vene täyttyi kaloista. Silloin Pietari

... lankesi Jeesuksen jalkoihin ja sanoi: ”Mene pois minun luotani, Herra! Minä olen syntinen mies. Hän ja koko hänen venekuntansa olivat pelon ja hämmennyksen vallassa kalansaaliin tähden, samoin Jaakob ja Johannes, Sebedeuksen pojat, jotka olivat Pietarin kalastuskumppaneita. Mutta Jeesus sanoi hänelle: ”Älä pelkää.” (Luuk 5:8-10)

Jaakob yrittää lepytellä ja ostaa armollisen Jumalan suosion

Jotain tällaista samanlaista syyllistä kauhua Jaakobin heräämisessä on. Hän ei vaikuta kiitolliselta. Hän käy uhraamaan ja tekemään lupauksia, kuin haluten lepyttää hänelle jo valmiiksi armollisena ilmestyneen Jumalan. Hän ei osaa kiitollisena vastaanottaa Jumalan lupautta, vaan käy itse tekemään lupauksia ja ostamaan Jumalan suosiota niillä:

Aamun valjettua Jaakob otti kiven, joka hänellä oli ollut päänalusenaan, pystytti sen patsaaksi ja vuodatti sen päälle öljyä. Hän antoi paikalle nimen Betel; sitä ennen kaupungin nimi oli ollut Luus. Jakob teki uhrilupauksen ja sanoi: ”Jos Herra on minun kanssani ja varjelee minua tällä matkallani ja antaa minulle leipää syötäväksi ja vaatteita verhoakseni ja jos minä saan palata turvallisesti isäni ja sukuni luo, on Herra oleva minun Jumalani. Tästä paikasta, johon minä kiven pystytin, on tuleva Jumalan pyhäkkö. Kaikesta, mitä sinä annat minulle, minä tuon sinulle kymmenykset.” (1 Moos 28:16-22)

Ihmeellisen unensa vuoksi Jaakob antoi paikalle nimen Betel. Se tarkoittaa ”Jumalan asuinsija” tai ”Jumalan huone”.

Tässä Jaakob ei kuitenkaan toimi niin kuin pitäisi. Hän ei usko Jumalan lupauksia, eikä kiitä niistä. Hän rupeaa itse tekemään lupauksia ja keksimään maksuja juuri niistä asioista, joissa Jumala on juuri edellä luvannut siunata ja auttaa Jaakobia ilmaiseksi.

Jaakobille ei vielä ollut valjennut se, miten Herraa tuli palvella uskomalla hänen lupauksiinsa. Näinhän isoisä Abraham oli lupaukset vastaanottanut ja oli siksi julistettu vanhurskaaksi Jumalan edessä.

Vielä Jaakob tuonkin tulisi oppimaan: että me emme voi antaa Jumalalle mitään vastalahjaksi tai maksuksi hänen armostaan. Me voimme ainoastaan ottaa vastaan eli uskoa häneen.